

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Núm. 1921 ANY XXXVII
BARCELONA 22 D'OCTUBRE DE 1915

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT
10 cèntims Atrassats: 20

LA GRAN CARRERA

—Probem-ho, veiam si en sortiré..

CRÒNICA

Bromes periodístiques

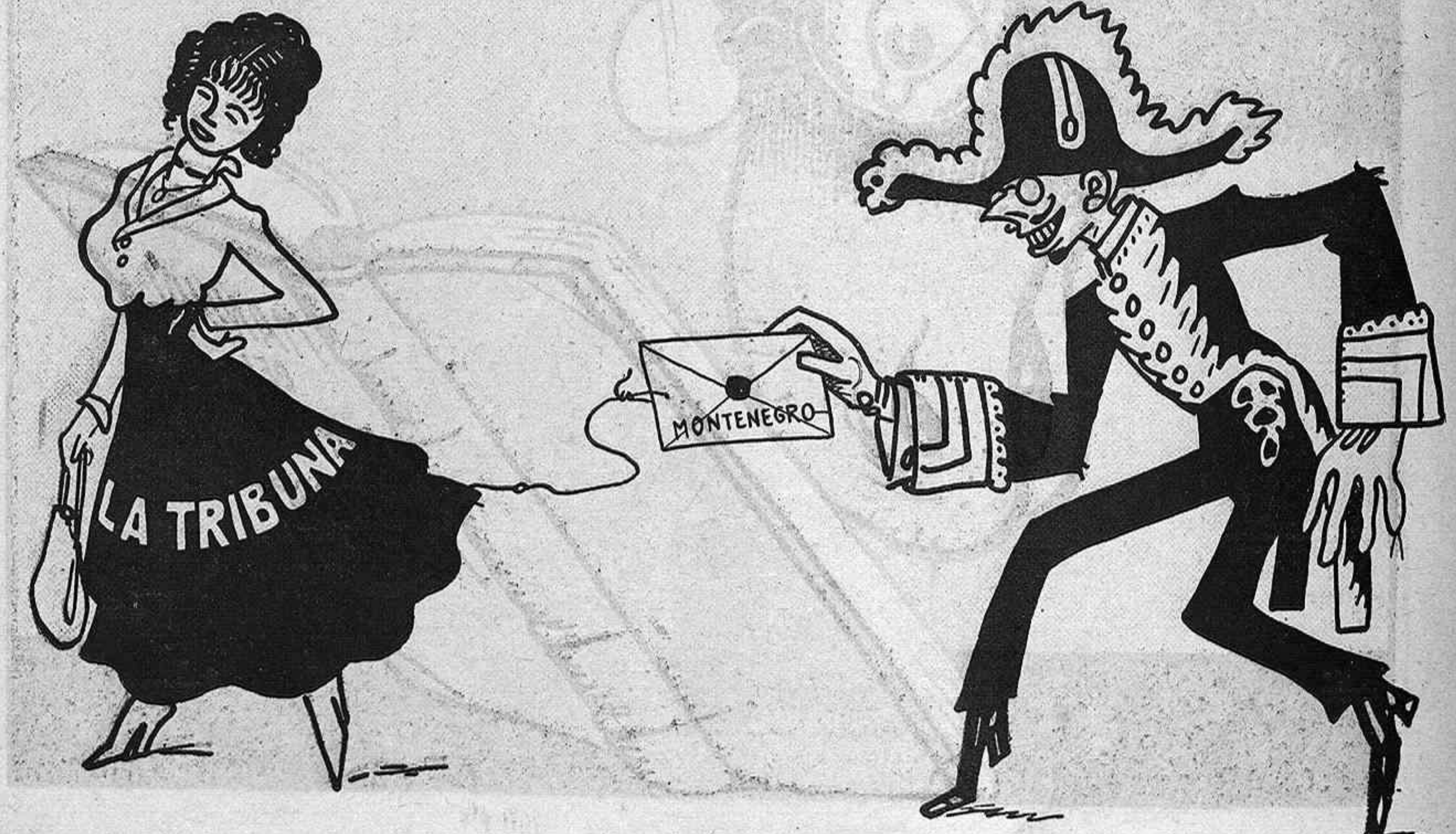
UN dia, *Ugolino*, pseudònim que amaga el meu estimat amic—estimat *malgré tout*— Adolf Marsillach, s'indignà en *La Tribuna* contra certs comentaris d'en Josep Carner, que assegurava posaven els americans a Espanya «darrera de Montenegro». En Marsillach, Roldán d'Espanya a Catalunya, s'indignà—*nadie las mueva, que estar no quiera con Roldán a prueba*—i fent de la ploma espasa toledana, caigué damunt de Montenegro amb una furia digna d'un vell alferis espanyol. Montenegro no era més que un misèrrim poble de contrabandistes, sense escoles, sense comunicacions, sense savis ni artistes. Res, una tribu. I a un poble així gosava algú pendre'l de comparació depressiva per a Espanya? *Ugolino* se va sentir en l'ànima una emoció de Dos de Maig. I declarà la guerra a Montenegro. *España y yo somos así, señora.*

Mentres Alemanya i Austria queien damunt els heroics soldats del rei Nikita, podíem nosaltres, fanàtics aliadòfils, deixar indefens a Montenegro? Nosaltres, amics de Carner, absent en Amèrica, no mancaríem a la nostra fraternitat, deixant de recollir el repte d'*Ugoli-*

no, que'l desafiava a discutir les grandeses espanyoles i les inferioritats montenegrines? Però de cònsol de Montenegro no n'hi havia a Barcelona, i decidírem subsanar immediatament l'oblit de la diplomàcia montenegrina. Compràrem paper, el millor paper per a cartes; *El Año en la Mano* ens proporcionà l'escut mai tacat de Montenegro, i amb el tipo de lletra més *chic* posàrem a sota el membret: «Consulado de Montenegro, en Barcelona». La lletra resposta fou escrita a màquina i la firma, amb estilogràfica, resplendia ample, ferma, gairebé heroica, perfectament consular, «K. Smytrik». El rei Nikita hauria plorat d'emoció.

Un ordenança, correctíssim, la portà a la redacció. Eren les dotze. A les sis sortia *La Tribuna*, i en la plana central—*a tout seigneur, tout honneur*—la carta-article del cònsol de Montenegro. «No, no's pot admetre—deia el senyor K. Smytrik—una comparació entre la noble i forta Espanya i la meva petita heroica patria, però aquesta té dret al respecte i a la glòria.» I aquí copiava tot un rengle de dades i estadístiques que copiàrem del Gotha. Confessem que'ns excedírem una mica, però això és una costum consolar molt extesa. A l'arribar als noms il·lustres de Montenegro, el nostre entusiasme no tingué mesura. Qui no coneixia al nostre poeta nacional Novokowitch, al genial arquitecte Bratchinat, creador de l'estil neo-bizantí, al gran jurisconsulte Varnawa, a Vasitek, nostre Flammarion, i al gran teòlec Tomiteh? Naturalment, ningú, ni els seus pares, que erem nosaltres.

La carta del cònsol era completa, i tan contents quedàrem que la enviàrem al cònsol general montenegrí a

LA PREMSA QUE BADA

Un cònsol imaginari posant la llufa a un diari.

Madrid, per a que veiés no té Montenegro cap necessitat d'un pressupost consolar, cosa que certs escriptors no podem comprendre. Però si *La Tribuna* havia acullit noblement la rèplica montenegrina, obtindríem de l'*Ugolino* una altra noble rectificació? Nosaltres que coneixem a l'*Ugolino*, no dubtàrem mai de la seva «hidalgúia». Companys d'Ateneu, davant nostre el veierem escriure la resposta, que a l'endemà apareixia a *La Tribuna*. Era un digne fill de la noble i forta Espanya.

«Perdone el senyor Smytrik. No entraba en mi ánimo molestarle y me complazco en retirar del artículo que le ha molestado, cuanto resulte depresivo para su heroica y esforzada patria, rectificación que el señor Smytrik sabe bien que hago espontáneamente.» *Ugolino* seguía llençant flors a Montenegro, roses d'Espanya, enceses i flairoses, roses de galanía. Aquella nit, fou nit de gloria per a Montenegro. La gent,—els periodistes, els polítics, els clubmen, els ateneistes—enterats de la broma, saludaven el nostre pas, com si fós el de l'embaixador d'un gran poble: «Bona nit, senyors còsols. Molt bé, molt bé per Montenegro, senyor Smytrik». Telegrafàrem al ministre de relacions estrangeres de Montenegro: «Conseguida victoria periodística que no dubtem tindrà un complement en els camps de batalla de l'heroica terra montenegrina».

A l'endemà *El Día Gráfico* ens dedicava un «eco». Els bromistes no eren uns senyors que s'havien permès una broma cultíssima, com preparada en un saló de l'Ateneu, sinó una colla d'ases, periodistes que no troben lloc en les redaccions s'entretenien enviant-hi mixtifications estultes, «tontos de capirote» per als quals el cònsol de Montenegro trobaria una responsabilitat i un càstic. Sortosament l'*Ugolino* ha rigut, amb nosaltres, espiritualment, la petita farsa.

L'«eco» d'*El Día Gráfico*, té una fàcil resposta que no volem escriure, desaprofitant fins la seva condició de diari germanòfil, però les bromes deuen ésser lleus i festives, no pesades i cruels, a la castellana. Aquí on triomfen els asns encarcaments i les revenges grolleres, una comedieta, al menys una vegada—per part nostra—no tindria un acabament incorrecte. *El Día Gráfico* ha publicat un «eco», a l'alemana, en Marsillac ha estat «hidalgo» una vegada més, i nosaltres hem distret unes ensopeles hores barcelonines defensant, malgrat el nostre jacobinisme, als súbdits admirables del rei Nikita; aquest rei que té un carro, una guitarra, un palau de fusta i un cònsol de tant bon humor com el senyor Smytrik.

PARADOX

Del Jardí dels humoristes

S'HA ACABAT LA PARTIDA!

En Serení era un recalcitrant jugador de caramboles, amb l'aggravant de que la seva dona estava de nou mesos i dies.

A pesar d'això, ell no volgué renunciar a la seva predilecta diversió. De nit, de dia, passava hores enteres donant cops de taco en els billars de un catè que hi havia davant per davant de casa seva, sense recordar-se dels gemecs que de tant en tant començava a exalar la pobre senyora. L'únic que va allargar-se a fer amb caràcter de concessió fou dir a la criada que «anés a cercar-lo immediatament quan arribés l'hora curta, l'istant crític.»

Són les quatre de la tarde i en Serení està fent caramboles amb els seus amics en el referit cafè del davant de casa seva.

La partida va resultant interessantíssima, però això no vol dir que, a lo millor de la partida, la criada d'en Serení deixi de treure el nas per la porta de la sala de billars.

- Senyoret!... Senyoret!...—exclama tota neguitosa.
- Què hi ha?—fa en Serení tot enguixant el seu taco.
- Cuitil!... Corri, per l'amor de Déu!
- Què passa?
- Miri, que... ja està!... Ha sigut un nen.
- Ah, sí?... Ha anat tot bé?...
- Ella, la senyoreta està bé...
- I la criatura?... No m'espanti, ara!
- El noi?... Robust i hermós com un sol.

—Vagi, doncs, vagi... Digui que vinc de seguida; acaba aquesta partideta i vinc.

La criada s'en va; però al cap de deu minuts torna.

—Senyoret!...

—Què passa?

—Cuiti, vingui. La seva senyora té un altre nen; encara més maco i més robust que'l primer.

—¡Què'm dius ara!... ¿I ella, la mare?

—Per ara bé, gracies a Déu.

—Vagi, vagi... Digui-li que'm falten quatre caramboles i de seguida em té allí.

La criada se'n va, però al cap de una estona torna:

—Senyoret!... Senyoret!... Corri! Un altre!

En Serení, tot groc i tot espantat, dirigint-se als seus companys de partida:

—Nois, dispenseu-me, però jo li conec molt el gènit a la meva dona. Ara, per fer-me la santíssima, seria capaç d'anar-me donant fills fins demà dematí.

Deixa el taco, es posa l'americana, agafa el berret i se'n va.

ADELÍ

Lletania del jòc

Si ho encerto, ho endevino. Ja ho sé que la banca, o si voleu la casa i si us sembla millor la policia són els qui s'emporten els diners, però a mi el set-i-mig em té seduit i *nada* que quan veig una sota, per mal nom *caso*, les pessetes em ballen a les butxaques i ja no soc home

per recordar-me ni de femelles ni de begudes. Del jugar en diuen el Vici i a fè que tenen raó.

Vatua *nada* i que se n'han empescat de jòcs els homes. Quasi se'n podria fer una mena de lletania. Provem-ho? Apa!

El Monte.—Etzar pur. Liberanos, Domine.

Tresillo.—Jòc de senyors. Liberanos, Domine.

La Malilla.—Comparets; diumenges de taverna. Liberanos, Domine.

El Solo.—Qui en sab, hi guanya. Liberanos, Domine.

El Cau.—Cau! Recau! i Sant Vicens! Jòc de coses que s'enganxen. Liberanos, Domine.

El Golf.—Diu que hi juguen amb careta. Quelcom tindran que amagar. Liberanos, Domine.

La Mona.—La mona és vostè. Pren i deixa, pren i

deixa i a l'acabament queda't amb el rave... I cal Liberanos, Domine.

La Brisca.—Tardes de diumenge, grans de blat-demoro, comares xafarderes, porteres tafaneres, cinc cèntims de pèrdua, cap honra en el barri... Liberanos, Domine.

El Burro amb groga.—No hi ha que fer-hi comentaris, ell mateix s'ho coneix. Liberanos Domine.

El Burro sense groga.—També podria ésser sense orelles ni quà. Liberanos, Domine.

Burro mallorquí (a) Julepe.—Descarti's, senyor, descarti's, lo difícil és arribar a les dugues bases. Liberanos, Domine.

El Truc.—Jòc de ruc. Liberanos, Domine.

El Tuti de raspes.—Si pots cantar les vint, no esperis les quaranta; si tens les quaranta, no vagis per tuti; i fet i fumut, un as sempre és un as i val onze pedres. Liberanos, Domine.

El Tuti Arrastrat.—Espases? Espases. Oros? Oros. Copes? Copes. El mal és quan te diuen:

—Diners!

I respos:

—I ca! (Liberanos, Domine.)

Bacarrat.—Cartes franceses. Mots francesos. *Après!* Punt real. Després de tot vuits i nous i cartes que no lliguen. Liberanos, Domine.

Set-i-mig.—Salve! L'Andrade diu que n'hi fan mitja, però de totes maneres hem de saludar an aquest jòc que com el Belmonte té les simpaties de tots els públics.

Ni *chics-chics* ni *traga-perras* ni Déu han pogut fer-li la competència.

Caso!

Caso de rabia!

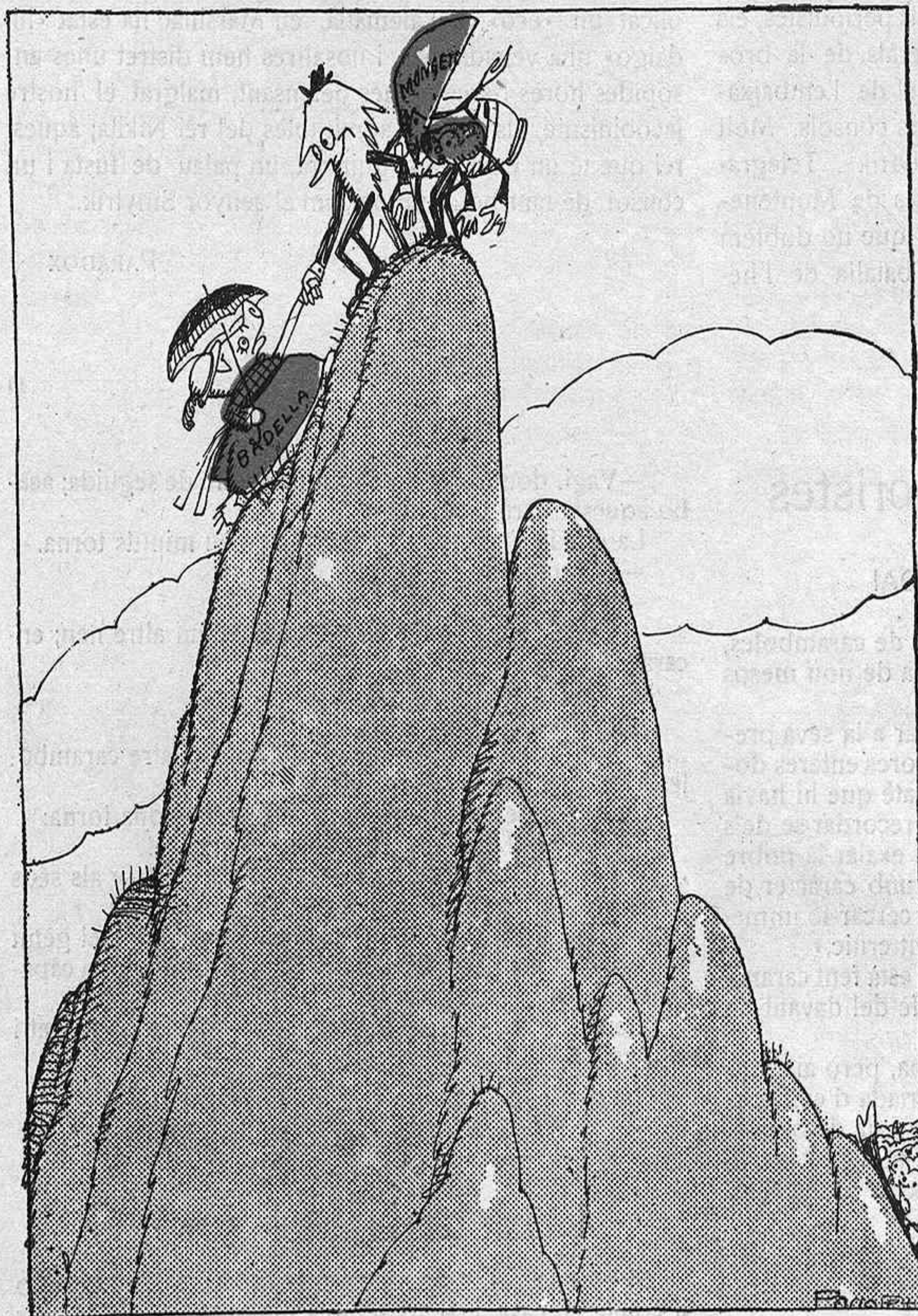
Todos se pagan doble!

Pago enseguida!

Bony! senyors crupiers, qui els empeny que tant rodolen? sembla que vulguin dar duros. I això no puc acabar de creure-ho.

L'As d'Oros.—Pela tu, pela jo, pela l'Ignasi. Som cinc i ja fem el duro. Qui disfrutará? A l'Etzar. En Santiaña ja obre l'ull.

MONI

L'ENCAFIMINT DE LES SUBSISTENCIES

El Bacallà (a la Badella).—Pugi, pugui, senyora que encara hi cab!

Diàleg caçat al vol:

—Comprenc que'l caixer de l'Armenteras se'n hagi anat amb els quartos, però que se li hagi endut la dòna, no ho entenc. Si aquella dòna és un lloro indecent.

—Precisament per això. Es que ha pensat que enduentse-li la dòna, està segur que l'altre no'l perseguirà.

Entre un procurador i un inquilino:
—Vostè deu tres mesos i això ja és massa. El propietari està disposat a treure'l del pis.

—Ah, sí?... La veritat, preferiria que m'apugés el lloguer.

Elena Jordi

Una elegancia que somriu, que crida i que s'enfada.

Una gentil figura que's belluga amb gracia, amb saviduria, tota perversa i odorant, plena d'iniciacions.

Un cap menut, polit, agut, que és un neguit que pels ulls surt, corona la figura. Al mig la boca gran i tentadora que tantes voltes ha dit les paraules passionants que ja s'hi ha familiaritzat.

Una boca que sab riure i ferriure, que mossega els mots quan li convé, i quan vol els ensucra, delitosa. Una boca que somriu, que canta i riü, que'n sab un niu i encanta.

Un còs, després, tot elegant i bincladiç i sobre tot molt ben vestit. La Jordi té una elegancia que passarà a les biografies. Una elegancia exquisida, plena de bon gust i de refinaments. Quan vesteix—i aquest és el seu secret inimitable—el vestit és bò i és elegant, però de vestit lo més elegant és ella. Tot li escau i ella ho elegantitza tot. Moltes vegades és la primera que porta les modes atrevides, exemple: les sabates *d'última* d'ara. Però quan ella s'ho posa—miracle de son *ben portar*—no ho sembla tant i tant de fantasiós.

Quan la Jordi està tant ben habillada, tant elegantment vestida, perfumada i tant... atraient sembla que ha d'ésser una amable criatura, placidíssima, quieta, plena de miraments per al trajo, que no's mou per por d'arrugar-lo.

¡Sí, sí! Amable, ja ho és, la veritat, però cal, a voltes, deixar-la cridar. Contrariament a la Ben Plantada, la Jordi, que també ho és, crida tant i tant bé! Un cop ha cridat i s'ha esbravat i n'ha dit quatre de fresques, ja la teniu la criatura més senzilla de la terra. Perque, val a dir-ho: de senzilla també ho és. Ara mateix, malgrat tot, es dóna poca importancia.

¿Com, per quin motiu, obeint a què, ha resultat ésser la Elena Jordi, primera actriu de *vaudevill*? Ai! això sí que no passarà a les biografies. ¿Qui ho sab? ¿Per quines raons subtils aquesta determinació vingué a donar una nova corrent a la vida inquieta de la Jordi? Acontentem-nos amb imaginar que segurament fou perque la seva figura i la seva gracia i la seva elegancia demanaven les taules i la llum de les bateries i perque la llum de les bateries i les taules la demanaven an ella.

Original, decidida, plena d'enginy, la gentilíssima Elena Jordi no sab aturar-se per una contrarietat, per un obstacle, i de les runes d'una mala temporada, aixecà ella so'a un palau al vodevill.

Les dònes la troben bufona i elegant i els homes... els homes no saben explicar prou bé perquè, però la troben atraient, dominadora.

Es que en el fons dels ulls de l'actriu vodevillesca hi dormen, per a no despertar més que quan ella les crida, les serps dels desitjos i en la rialla grassa o prima, subtil o carnal de sa boca—rosa encesa o papellona morta—hi han fet níu totes les voluptuositats,

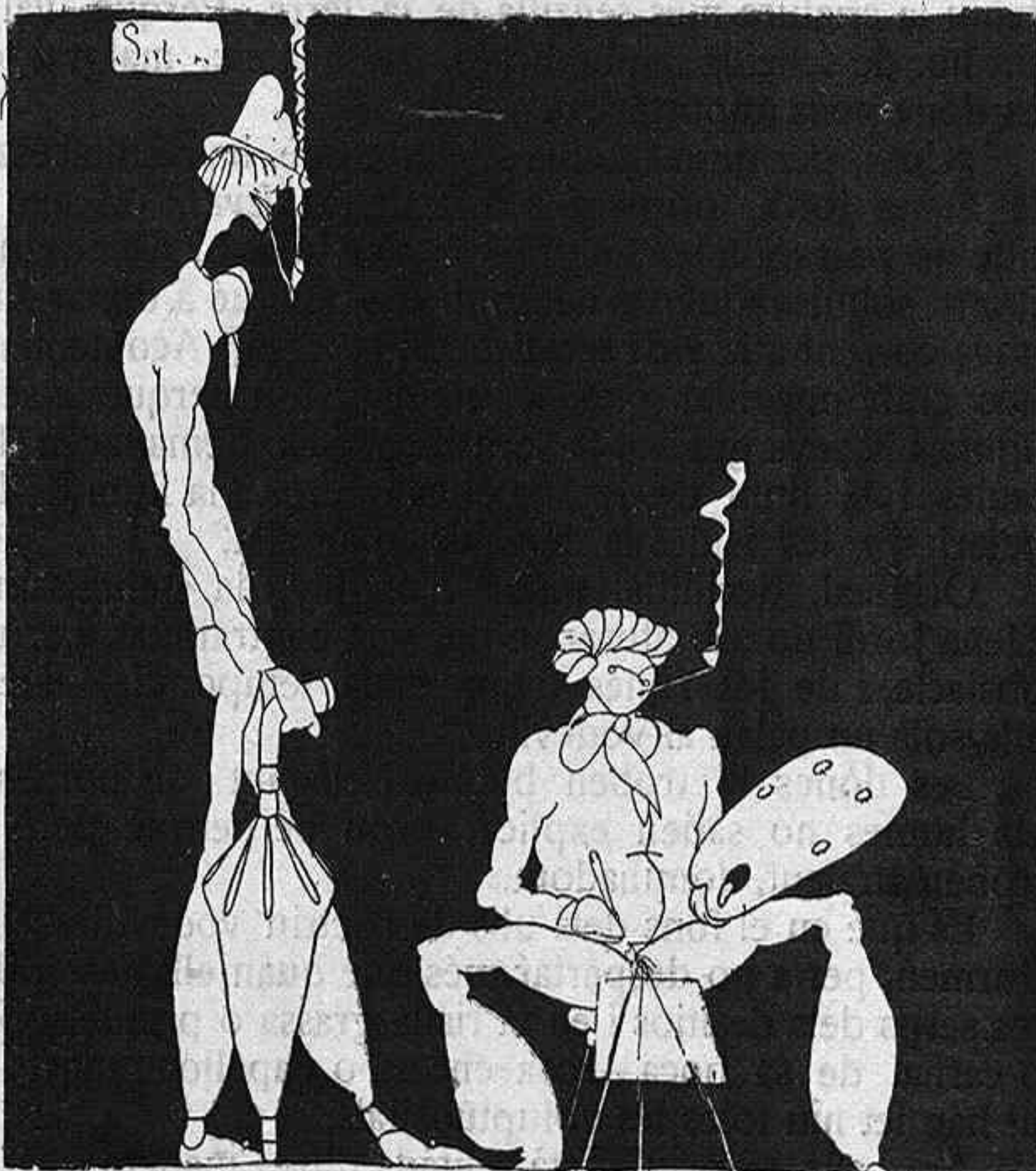
Ara, ella somriu. Està sentada d'una manera que és seure i ajeure's i no trencar harmonies, té el cap tirat endarrera, la mirada encesa i una cama sobre l'altra...

BOQUERÍA ENDINS

—Sabes perquè escasseja tant la badella?...
Porque cada dia abundan más els moltons.

AL TALLER D'UN ARTISTA

—Feina, demaneu?... I què sabeu fer?
—Soc paleta.
—No farem res; encara la tinc nova.

Els antics teatres de Barcelona

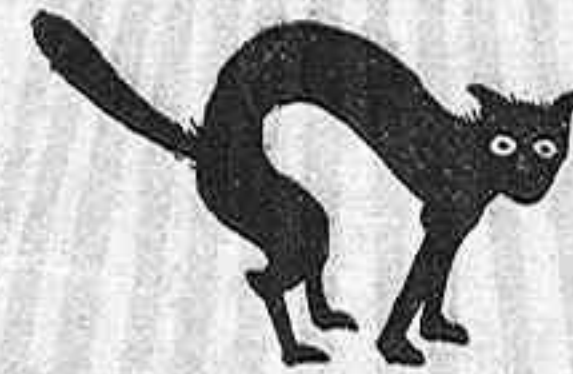
Amb aquest títol donà dissabte passat, en el casal del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l'Indústria», el digníssim regidor del nostre Ajuntament i benemèrit llibreter mestre Puig i Alfonso, una interessant conferència molt notable tant baix el punt de vista artístic com literari.

El conferenciant, que és un senyor que en altres ocasions ha demostrat ja saber de què se les hèn en matèries retrospectives barcelonines, història, d'una manera acabada i un per un, tots els nostres clàssics colisseus, detenint-se sobretot en curiosíssims aspectes de la manera de representar-se els espectacles públics en el passat segle, en la formació de companyies artístiques, en tipus i costums i en una serie de detalls sobre l'origen i funcionament dels teatres: *Principal, Liceo, Circo Barcelonès, Odeón, Prado, Romea i Tívoli*; i relacionant totes aqueixes belles coses amb el naixement, expandiment i crisi del nostre mai prou alabat teatre regional,

El treball del senyor Puig i Alfonso, atapeït de atinadíssimes observacions i de gracioses anècdotes, resultà molt suggestiu i d'una amenitat extraordinària. I la prova de que complasqué del tot a la *foule*, és que l'autor es vegé repetidament aplaudit i felicitat al terminar-se tant agradable i instructiva conferència.

A la sala, que com havem dit estava brillant de concurrència, s'hi veien moltes Eves guapes i elegants.

Per tot lo qual felicitem al nostre amic.

Els pangermanistes

Si els saberuts teutons, esparonats
pel vil imperialisme,
sostenten ideals tan insensats
com el «pangermanisme»,
és perquè ja no deuen tenir avia;
per xò *modestament*
han convingut que són ells, gent més savia
que tota l'altra gent.
Incitats per tant boja egolatria,
els necis s'han pensat
dominar amb la seva hegemonia
tota la humanitat.
Fills de càl Alabau, moderns Narcisos,
de sí estàn tant prendats,
que fóra d'ells, tots som uns infeliços
i uns benaventurats.
Per xò ens tracten de pobres i envilitos,
d'imbècils e immorals
com dignes fills de pobles embrutits
pels vicis nacionals.
Per ells no són ningú els preclars varons
qual nom serà immortal,
amb els que han fomentat altres nacions
l'avenç universal.
No valen rē aquests homes eminents,
aquests savis que són

els autòrs dels més grans descobriments
que han fet progressa el món.
Per xò tant bondadosos saberuts
per no veure'ns patir,
diu que ara sense fer-hi més embuts
ens volen redimir.
Jo, per la meva part, quedo agrait
per tant grossa fortuna,
prò els tinc de dir: entorni-se'n al llit,
senyors, que això és la lluna.
Deixin aquest odiós «pangermanisme»
que té per fonament
l'amor propi extremat, l'exclusivisme
i l'enfatuiment.
I a propòsit d'això ara els contaré
una faula, que al viu
patentisa l'inconvenient que té
l'amor propi excessiu.
Diu que un mico, de sí mateix prenat,
amb furia va entregar-se
al onanisme més desenfrenat
que un puga figurar-se.
I tant sigué lo que abusà el pobret
d'aquell vici asquerós,
que va quedar més magre que un llonguet,
sols amb la pell i l'òs.
I assegura la faula que'ls explico
que és d'ensenyança acopi,
la causa de la trista mort del mico
va ésser l'amor propi.
Per xò crec que aquest cas tant eloqüent,
tots els «pangermanistes»,
l'haurien de tenir sempre present
i ésser més altruistes.
Doncs creguin que, si l'amor propi així
segueixen explotant,
del mico la funesta mala fi
segurament tindran.

PEPIS

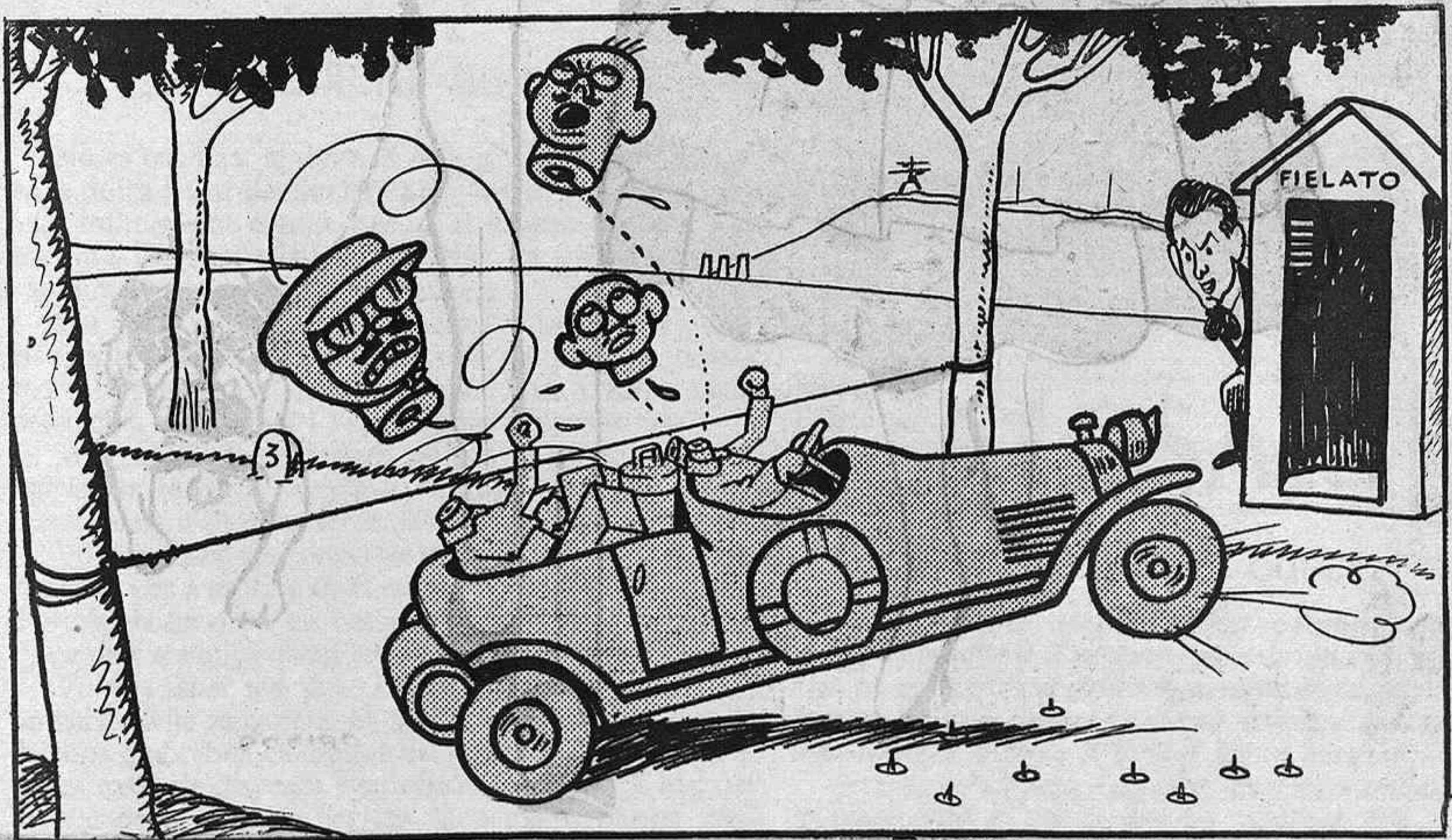
Batxilleries

Mossèn Pallardó era l'home més curiós i més batxiller de tot el clero de Catalunya I aquest vici de la batxilleria l'havia portat molts cops a fer papers ridícols i a cometre les més extravagants imprudències.

Un dia, viatjant en ferro-carril, al tornar de una romeria, va recórrer tot el tren per a anar a instal·lar-se en un vagó «especial per a senyores» al qual, segons deia, tenia *especial* dret pel motiu de dur faldilles com elles.

S'assegué al costat de una bona dona que representava tenir uns quaranta anys, i aviat començà a armar-li conversa en la forma següent:

- Sembla que tornem al Juliol veritat; senyora?
- No me'n parli!... quina xafogor!
- Oh, i els grassos, que la sentim desseguida.
- Ja ho pot dir. Sòrt que ja hi estic feta, perquè miri: de soltera ja m'hauria vist tant rodona com ara.
- Ah, es casada, vostè?
- Sí, senyor; mentres Déu vulgui.
- Amb fills?
- Un fill, que val per mitja dotzena.
- Que Nostre Senyor li conservi.
- Gracies.
- Encara que'ls fills donen molt amoino i molts mals de cap.
- El meu, no gaires no'n dóna.
- Els vicis els perden, devegades. Ho és, de vicis, el séu fill?
- Ai, no, senyor, no.
- No fuma?
- Ca, pobret! No sab què és un cigarro ni una pipa de pipa.
- No va a la taverna ni al cafè?
- Encara és l'hora que no hi ha posat els peus.

NOU SPORT EXCÈNTRIC-MUNICIPAL

La caça del matuter

LA NOTA SENSACIONAL

- Què me'n dius, noia, d'aqueix succés misteriós de Ca'n Rabia?

- Sí, mira,... que's veu que encara hi ha fils que fan perdre el cap als homes.

—I jugar-se els quartos?... No ho ha observat si és aficionat a jugar-se els quartos?

—Ni un cèntim.

—Ja és molt; tenir un fill que no juga, ni fuma, ni beu, cregui que és una sort. Permeti'm, senyora, que la felicit.

—Gracies.

—Però..... i dones?... Vol dir que no és aficionat a anar amb dones?

—Ell no coneix altra dona que la seva mare. Tot el dia el veurà agafat a les meves faldilles.

—Que no surt de nits?

—Mai. Aixís que acaba de sopar, al llit.

—I escolti... ja compleix amb la Santa Mare Esglesia?

—Quan vaig a missa, ell no deixa mai d'acompanyar-m'hi.

—Admirable!... Digui que és un noi exemplar, que podria servir de model a tots els de avui dia. Cregui que és un miracle en els temps que correm, ara que tots els joves estàn dominats pel materialisme, per l'irreligió, pel sensualisme, i per l'immoralitat.

—Doncs, ja ho veu. Lo que d'ell li conto és tant cert com aquest sol que'ns *enllumina*.

—La felicito, senyora, la felicito. I quina edat té aqueix fill?

—Ara, per la cap-vuitada de la Merce farà dos anys i mig.

ADELÍ

La calaixera animada

No es pas una, ni dues, ni dèu, ni vint, les que hi han en la dolça ciutat de Barcelona. De mobles dels que parlem, tothom pot comprar-ne si té cabals; tothom pot anar-hi a viure si té fiador, i tothom pot contemplar-les i admirar-les passejant-se pels carrers.

Les gents ne diuen cases d'aquestes caleixeres; però, els que hi viuen saben prou bé que els pisos són calaixos i la portera qui sab on és cada cosa i àdhuc cada persona, a quina hora i a quina hora se l'emporten.

M'agradaria ésser portera, no pas respectada com les *concierges* de París, no puc aspirar a tant, amb ésser portera tafanera d'aquestes terres ja hem donaria per content.

Voldria ésser confidenta de cambres, cuineres i renta plats, per a saber quines amoretes deixen caure a cau d'orella els sorges i els bastaixos aragonesos, que de la Plaça de Catalunya n'han fet càbila.

Voldria saber qui puja i baixa del principal segona, on viu aquella senyoreta. M'agradaria fer barrila amb els recados que reben els hostes del primer i segon, admirables cases de dispeses. Perdoneu-me que pensi mal del capellà del segon, no per res, sinó per parlar-ne mal. Avui dic això perque no soc portera? Vataua!

I podríem parlar de l'altra gent, dels del segon i del tercer i del quart.

Diu que hi han dones que endressant la roba blanca s'enfolleixen. Servidor se tornaria boig arreglant aquesta calaixera que's diu casa dels Aixamplis per mal nom.

INGENIOSO HIDALGO D. QUIJOTE DE LA MANCHA.—La Casa Henrich i C.^a acaba de publicar una nova edició d'aqueixa meravella cervantina que cridarà de segur l'atenció de tothom, tan per les seves aventatges manuable com per l'excel·lent presentació. Imaginin-se un llibret el·legantíssim, d'un tamany que permet dur-se a la butxaca, imprès amb tota pulcritud damunt de magnífic paper intrasparent i amb una lletra clara que no's pot demanar més. Afegim-hi an això que'l text ha sigut corretgit amb gran cura tenint a la vista les millors edicions, entre elles la nomada *edición príncipe* i les de Joan de la Cuesta; que per a major facilitat del llegidor s'ha reformat posant el diàleg amb punts i a parts i amb guionets com correspon a la moderna, i que conté infinitat de notes aclaratòries referent a frases i vocables típics o antiquats, i tindrem que'l *Quijote* de la Casa Henrich és un d'aquells llibres que, tant pel seu mèrit intrínsec com per sa baratura, s'haurien de fer populars en quatre dies.

Pròximes les festes del centenari de Cervantes, aqueixa publicació és el millor homenatge que podia fer-se a la bona memoria de aquell gran ingeni espanyol.

EL CLERO CONTRA LA PRENSA, per *Pey Ordeix*.—Anàlisi i crítica de l'acció clerical contra la premsa, fetes sobre'l cas del procés, persecució i sentència contra D. Josep Nakens, i a propòsit del seu desterro. Follet de 40 planes.

BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT PROTECTORA D'ANIMALS I PLANTES DE CATALUNYA.—Havem rebut el número 22 d'aquesta important revista.

EL QUARTO DELS MALS ENDRESSOS.—Graciosa comedia en un acte d'en Conrat Roure, estrenada al «Romea», l'any 92. Edició Bonavía i Durán.

CAUSAS DE LA GUERRA ENTRE AUSTRIA-HUNGRIA E ITALIA.—Documents oficials del Ministeri Imperial i Reial d'Austria-Hongria. Follet de propaganda germanòfila, que, com és natural no'ns ha convençut.

SEPT SCIENCIES

ESPURNES DE LA GUERRA

Que's mirin, els nostres carnicers i forners i adroguers i demés negociants d'aliments, aquests anuncis alemanys, i si no senten admiració pels avenços de la química germanica, és que encara els queda consciència, i negociant amb consciència porta el camí d'anar a parar a pobre.

Ara ja no's tracta d'asfixiar als pobres soldats de les trinxeres. Ara es va de dret als ventrells dels mateixos alemanys, i, sobretot, dels presoners que tenen internats a

COR FRANC

—Aqueix casament és impossible. ¿No veu que jo tinc pocs anys i vostè ja'n té una colla?

—Sí, senyora, però, en canvi, vostè té molts diners i jo no en tinc cap.

Alemanya. La química sopleix les anyades i el bestiar i l'agricultura. Ja s'han acabat els pagesos. D'avui endavant, el conreu el faràn els apotecaris, que hi guanyaràn en dos sentits: primer, per fabricar aliments, i segon, perquè els alimentats se'ls tornaràn parroquians. Del laboratori del menjar al laboratori de la mort.

Vegi's, sinó, aquest primer anunci que porta el Berliner Tageblatt:

«**Truites artificials.** Mantega artificial. Mel i mermelades químiques. Cafè i llet artificial en grans quantitats, en paquets preparats per a la venda a 10 i 20 pfennings. Berlín. Ritters-strasse, 86.»

Truites, mantega, mel, cafè, tot químic, tot artificial, tot passat pel laboratori o sia la cuina germànica.»

Un altre:

«**El menjar modern i el menjar químic. Referències i receptes en la casa...** de Wolsson, enginyer químic, domiciliat a Charlottenburg.»

Seguim:

«**Pasta d'ou, per a reemplaçar els ous naturals de ga-**

llina. Un paquet serveix per dos ous naturals. 10 pfennings. Neukvelim, prop de Berlín.»

«**Aixarop de midó.** Gran valor nutritiu, en bocois de vuit a nou quintàs, Kalsh, Charlotten-strasse, 16.»

«**Carn de ballena,** baratíssima, que és molt rica i nutritiva en materies albuminoides, especial pels CAMPS DE PRESONERS.»

I prou.

Que tan sols amb aquests anuncis es pot comprendre fins a quin grau pot arribar una gran indústria, quan hi han savis a dirigir-la.

Els nostres carnicers i adroguers, els nostres apotecaris, els venedors d'ous i de gallines, són unes criatures de pit comparats amb la gent del nord.

Aquí, dels que donen gat per llebre, dels que venen les carns estrajeta, dels que donen guix en lloc de llet, dels que tiren cals al pa, i de tots aquells que manipulen amb els aliments en diem estafes, però hi ha terres kultes que'n diuen químics.

I això ve a ésser com si al que falsifica bitllets de Banc, li diguessin que és un gravador meritíssim.

I no solament els falsifiqués, sinó que ho anunciés an els periòdics.

XARAU

No ens en sabem avenir. Aquesta vegada la actualitat teatral és tota catalana. Sembla que reflloreixi el teatre català. Tot serà, malhauradament, a major creixença i profit de la maledicència. En gràcia a la bona voluntat i, en alguns moments, al bon acert dels intents realitzats, esmerçarem al judicar-los la més pura sinceritat. Aquest és el dò més preuat que un hom pot oferir a la magestat del art.

Al «Auditorium» tingueren lloc les dues últimes sessions d'art dirigides per l'Ambrosi Carrión. De moltes coses hem de parlar al fer-ne la ressenya. En la segona sessió s'estrenà *El jòc de la moral i de l'etzar*. (No cal parlar-ne; no fem el savi) i *Un assaig*, monòlec còmic del simpàtic Barbosa que aquest recità bastant bé; ademés se representà *Nora*, de l'Ibsen, que presentava solament la relativa novitat de la traducció catalana d'en Jordà (molts anys fa no representada) i de la interpretació per la Sra. Nicolau. En la tercera sessió s'estrenà el sainet d'en Lluís Aymà *La colla de la tramontana* (no cal parlar-ne; siguem pietosos) i la trilogia *La Sort* de l'Ambrosi Carrión. D'aquesta i de la interpretació de la *Nora* i del comentari general que'ns mereixen les tres sessions, sí que cal parlar-ne. Som-hi, doncs.

Epitalami — la primera part de la trilogia *La Sort* — ens era ja coneguda. La judiquem com una de les més belles i encertades produccions d'en Carrión. El jove i vigorós poeta, ha ordenat els fets per a que el *fatum* tràgic pugui mostrar-se en tota la vigoria de sa tenebrosa inflexibilitat. El vers és bell i robust; ferm i lluminós el diàlec i una claror de poesia dona al poema resplendors sagrades.

Els altres dos actes de la trilogia, *El mal traginer* i *La núvia verge*, desmereixen en absolut no sols del primer sinó de la pluma que ha escrit *Periandre* i *Clitemnestra*. El poeta presoner de una obsessió fantàstica, si mou les ales — poeta no és sempre — és per a rebótrer contra les parets de sa gàbia. La tragedia no és en *El mal traginer* fatal, sinó forçada. El lirisme no és en *La núvia verge* significatiu, sinó conceptuós. Creiem haver dit amb això els dos defectes capdals de que, en nostra opinió se ressenten els dos actes. Amb aquest plom a les ales no podia remontar-se l'obra. Cau, cau fatalment com

la inexorable dalla de la tragedia. Altrement la trilogia té una unitat del tot relativa i *El mal traginer* esdevé en ella per a dividir-la.

L'Ambrosi Carrión — amb quina bona amistat ens honorem — comprendrà la llealtat de nostra opinió, avui que tantes insinceres i verinoses li han sigut donades. Per altra part aviat ens farà oblidar aquest mal pas, amb alguna altre de les seves bellíssimes, fortes i ben equilibrades obres.

Al judicar a la Sra. Nicolau no tenim cap motiu que'ns obligui a la benevolencia. No és, certament, nostra la culpa, sinó d'ella. La Sra. Nicolau se'ns ha presentat, en aquestes proves, com *primera actriu*, encapsalant el cartell al costat de dos *primers actors* professionals que han fruit ja moltes vegades la favorable sanció pública. Al anar al «Auditorium» anavem doncs a judicar a una primera actriu. Era lluny del nostre ànim aquella disposició benevolenta i encoratjadora amb que, fa mesos — només que mesos, Sra. Nicolau — anavem a judicar a una alumna de la Escola de Declamació. Ara aquesta deixeble era primera actriu i ens demanava que com a tal la judiquessim.

Doncs bé: no hi ha tal *primera actriu* ni molt menys. Potser hi serà, si no segueix el camí emprès. No és precisament per les teulades per on se comencen les edificacions. La senyora Nicolau ens permetrà que li diguem que la *Nora* ja ve a ésser una mena de teulada. Naturalment que com ella la va interpretar tenia tantes goteres que no ho semblava. En aquella representació, tant abundant en estridencies de gest, de veu, d'actitut i àdhuc d'elegancies, se vegé clar que a la senyora Nicolau li manca molt per a ésser una primera actriu i per a meréixer els sorollosos aplaudiments amb que sos amics l'encoratjaven. Farà mal fet la gentilíssima actriu si se'ls pren massa en serio. Sentim no disposar de més espai per a estendre'ns més.

En *La Sort* hi estigué força millor, encara que també li venia gran el paper.

Això de banda, té la Sra. Nicolau, apart de una gran bellesa i esplèndida figura, molt aprofitables condicions que pot fer fruitar precisament no fent per ara de primera actriu, sinó tot lo contrari.

Els demés actors i actrius se ressentiren sempre de manca de seguretat. Tot semblava mal assaijat. La traducció de *Nora*, sense que sapiguem a qui culpar-ne, molt mutilada. El decorat, sobre tot en *Nora*, mesquí i dolent. En *La Sort* se presentà una bona decoració de'n Rocarol.

En conjunt de les tres sessions cal aplaudir la tría de les obres, els versos d'en Carrión i res més.

En Juli Vallmitjana escrigué en uns dies de bon humor *La gran diadema*. I aquest bon humor, aquesta sana alegria, aquest delitós regosig, traspúa de les escenes de l'obra com una consolació.

Admirablement *fabricada* aquesta comedia de l'autor de *Els zin-calós* — sempre tan personal en totes ses obres — és una nova mostra de la vigoria de son enginy, de la robustesa de son talent de dramaturg.

Lo més interessant és la perfecció natural i ben trobada amb que's lliguen les escenes i la mestria amb qu'estàn dibuixats els tipus que intervenen en l'obra.

El diàlec és un veritable exemple. En aquest, respecte la viva naturalitat amb que s'ha conduit l'autor, meravella i encanta. Font d'aigua clara, el seu diàlec cau damunt les escenes i totes les argenta.

La companyia del «Bosque» que tan bé i amb tanta cura dirigeix l'Enric Giménez, representà *La gran diadema* admirablement i donem an aquest mot tota sa força ponderativa. En canvi, no'ns plagué gens ni mica la decoració, també d'en Rocarol.

Malgrat les dificultats que ha trobat l'empresari del «Liceo» amb motiu de la guerra, han sortit ja les llistes de la companyia que actuarà en nostre Gran Teatre durant el proper hivern.

El quadro el formen quasi tot gent de la nostra terra i sols fixant-nos en els noms d'en Blanxart, Viñas, Palet, Reventós, Segura, Graziella Pareto, Mercè Farri, Dolors Frau i algun

altre, se dóna un perfecte compte de l'esplendidesa de cantants que ha donat nostra aimada Catalunya.

Sembla que estàn pendents de contracta en Battistini i en Titta Rufo, dos noms que serien un bon reforç.

S'inaugurarà la temporada el 20 de novembre amb el *Boris Guronow* i desseguida se posarà en escena *Tassarba*, d'en Morera i en Vallmitjana; *Ventall Follet*, d'en Vives i en Marquina, i *Les Noces de Figaro*, de Mozart. Si estàn ben condimentats són quatre bons plats.

Al «Teatro Imperio» s'estrenà l'altre dijous un drama en tres actes, *La dona de foc*. El seu autor don Antoni Cantallops, demostra en el transcurs de l'obra certes aptituts per a la literatura teatral, per més que s'ha de confessar que tot plegat resultà un pobre assaig. Quan s'hagi refinat en el llenguatge, quan trobi assumptes ben originals i medis suficients per a que les seves produccions puguin ésser interpretades per actors de més empena, aleshores tornarem a parlar amb molt gust de les ventajoses disposicions de comediògraf que porta a dintre el senyor Cantallops.

FARFARELLO

ELS DEPORTS

Mal dia el diumenge per a les festes al aire lliure. I no perquè la petita pluja de la tarde ho impedís, no, sinó perquè diverses causes contribuïren a que's sospengués el partit *Barcelona-Espanyol* primer de Campionat que junt amb el

AL PLA DE L'OS

—Amigo: Sabria decirme ande cae el palacio de la Corona de Aragón?

—No ho sè, ni ganes. Sóc republicà, jo.

de l'*University-Avenç* havien de rompre el foc de la nova campanya.

La principal causa fou l'incompareixença del *referée* senyor Aguirreche. L'ex-jugador del *Uni* i avui àrbitre *col·legiat*, se veu que no estava per mullar-se, ni els peus, i se quedà a casa pensant que'l partit no's faria.

Mal pensat! Perque'l públic un xic més aficionat que'l susdit *referée*, acudí al camp del *Espanya* en gran nombre i com que'l partit se sospengué per mor d'ell, figurin-se vostès quina una de crítiques s'armà contra el flamant col·legi d'àrbitres!

S'hagueren de tornar els quartos al *respectable* i aquest s'anà retirant ni content ni convençut.

Els de l'*Avenç*, de Sant Andreu i els del *Uni*, que feren el seu partit al matí, pogueren inaugurar feliçment la campanya, guanyant els estudiants per 8 goals a 1. Es llàstima perque'ls nois de Sant Andreu, se mereixien millor resultat.

Al mar com a la terra al matí no hi plogué, per lo que's verificaren sense destorb les regates a vela, guanyant la segona i definitiva prova de la Copa Comes el iat *Apache*. Apa, doncs.

Al Park de la Ciutadela el notable corredor R. Coll, intentà batre el *record* d'Espanya dels 200 metres i ho logrà esplèndidament, car estava establert en dita distancia per 25 segons i ell n'hi emplejà solament 24 segons $\frac{1}{8}$.

Els de la «Federació Atlètica» prengueren les midas corresponents i donaren oficialitat al *record*.

En canvi en R. Calvet que's proposava batre el de 800 metres establert per en Prat, no pogué lograr-ho per diversos motius, entre ells perque el públic no estigué gens correcte.

Aquí encara hi ha gent que quan veu una cursa a peu se pensa que els que corren són uns infeliços, quan els infeliços són ells, precisament, els que no corren, ni serveixen per res.

Finalment, els de la natació del *Barcelona* se repartiren els premis i els del «Atlètic» feren una festa *atlètica* com és natural.

I prou.

HIP

En Muntanyola ha declarat que'l filferro homicida que va ésser posat a la carretera d'en Rabia, hi era per ordre expressa d'ell.

Ara bé. En Muntanyola ha vist impassible com engarjolaven els cinc individus, que eren gent manada, i no se li ha acudit que lo que debía fer era constituir-se ell en presó perque una de dos: o matar un automovilista amb un filferro lligat de banda a banda de carretera no constitueix delictes, o tanta condemna mereix el que executa materialmente el crim com el que ho mana.

Senyor Muntanyola, si vol estalviar-se que li fiquin cregui's: vagi vostè mateix a la presó i digui que'l portin a una celda.

Feta l'autopsia al desventurat matuter de cân Rabia, els metges han declarat que'l cable col·locat de banda a banda de carretera havia d'ésser forçosament prim i no gruixut com volen sostenir els senyors de Consums.

Quedem, doncs, en que aquí l'única cosa gruixuda que hi ha és la *cara* dels nostres il·lustres consumers.

Entesos.

L'Alcaldía ha prohibit la exhibició de un home-anunci que

anava per les rambles amb un paraigües de col·lossals proporcions.

Ja sé què és això.

Influències d'en Gual, que no permet competències.

El porc no ha volgut ésser menos que la badella; també ha pujat de preu.

Ara sí que serà hora de que'ls pobres diguin aquella frase clàssica:

— Això no pot anar! Mireu que n'hi ha per tirar la butifarra al foc i menjar pa sol!...

Pa sol, si els forners no l'apugen.

Fa uns quants dies que la crònica negra de Barcelona senyala bastants suïcidis.

El fet, encara que sembli que no, deu relacionar-se bastant amb l'encariment de les subsistències.

Sempre hi ha un consol per això.

El consol és que no sabem de cap candidat a regidor que hagi intentant suïcidar-se. Vol dir que a la major part de veïns la vida els és dolça i els somriu.

La plugeta del diumenge a la tarde va privar la celebració de la correguda de braus anunciada a «Las Arenas.»

Me'n alegro!

La plugeta del diumenge a la tarde no va impedir per això la celebració de l'anunciat aplec carlí de Capellades.

Sí que ho sento!

La Societat Protectora d'Animals demana al Ajuntament que's canviï l'actual sistema de agafar goços amb el llaç escorredor per un altre de més dolç i més suau.

Podrien provar el sistema de la persuasió.

L'home que'ls caça, ficat a dintre del carretó i treient el braç afòra, podria ensenyar-los un òs de costella...

— Vina quissol!

S'ha donat el plaç mínim de sis anys per a la construcció de la nova presó de dones.

Ja'm sembla sentir a alguna presa del carrer d'Amalia:

— Fins d'aquí sis anys no podrem anar a la torre nove?

I la Nieves que li contesta:

— Ai, tan de bò pugui estrenar-la jo!

Sembla que per fi s'ha acordat definitivament en junta de vocals associats una subvenció de 30.000 pessetes per al teatre català.

Ja tenim subvenció ¿però on és el teatre?

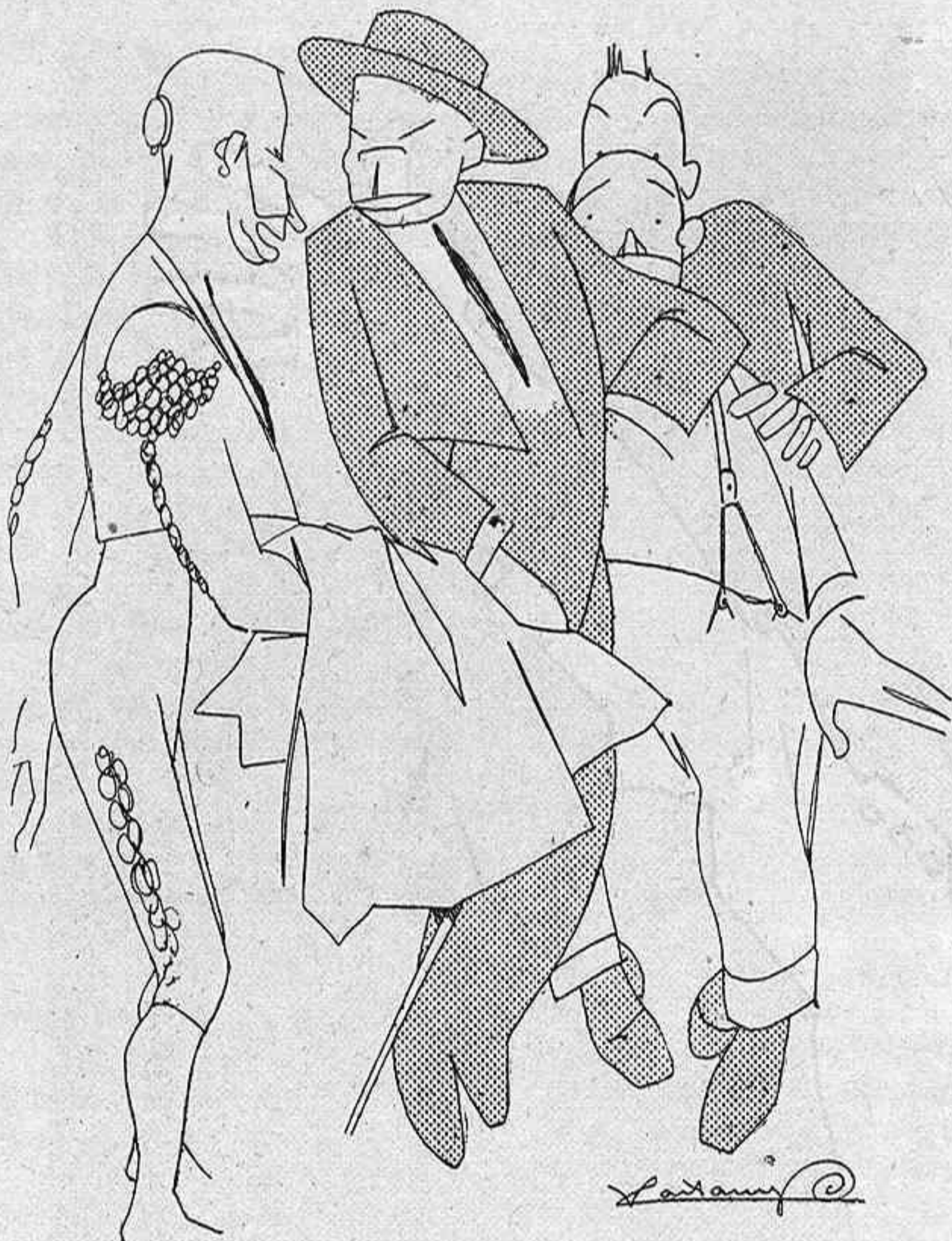
A l'estació del ferrocarril de Sarrià (dit així fa més tropa) totes se les pensen. Veient que els bancs que allí hi havien eren punt de cita i reunió de desocupats i amorosos lloc de contractacions voluptuoses i de xafarderíes de desenfeinats... han tret els bancs.

Regna gran desolació entre els habituals que's troben esma perduts, després d'aquest *deshauç*.

EL COS ELECTORAL

—A votar regidors?... Quin fàstic!... Deixeu-me
estar tranquil, que vui quedar-me a casa.

ENTRE MALETES

—Ja ho sabs que aquesta tarde rebré l'alternativa?...
—No sé si serà l'alternativa, però, que rebràs, n'estic segur.

Diu que deixant-se de competencies més o menys disimulades i ruinoses, totes les companyies d'electricitat que existeixen a Barcelona volen reunir-se i formar una mena de *trust*. Fins se diu que entrarà a integrar-lo la dels tramvies... Tot s'acabarà havent de pagar més car el llum...

Ja hauràn vist que tots els partits polítics comencen les seves campanyes electorals.

En aquests afers lo essencial és trobar una bona plataforma.

La justícia obliga a confessar que'l que s'ha lluit més amb això d'encepegar una plataforma és el regidor regionalista Muntaniola.

Sols que sembla que se'n aprofitaran els altres...

Entre sogra i gendre:

La sogra.—M'han recomanat una cosa contra l'obesitat, que jo, que peso 100 kilos, vui provar-la. Es un remei que diu que rebaixa 25 kilos cada mes.

El gendre. —Molt bé, li aprobo. Jo de vostè ho provaria quatre mesos seguits.

Un fulano es presenta al propietari d'una tipografia amb la pretensió de col·locar-se com a corrector d'impremta.

—Però, ja'n sab força de corretgir, vostè?—li pregunta el principal.

—Que si'n sé?... Figuri's que he estat deu anys en una casa de correcció.

NOTES DE CASA

Del «Círculo de Bellas Artes» rebérem una invitació per al tercer concert *Recital de guitarra*, donat dissabte passat per l'artista Andreu Segovia.

S'agraeix l'atenció.

Del «Ateneo Enciclopédico Popular» reberem una atenta invitació per a la solemne inauguració de curs, celebrada el darrer dissabte.

S'estima la finesa.

Soluciones als trenca-caps del número 1919

A la xarada única: *Manola*.

TRENCA-CAPS

MUDANCES

I

La *Tot*, filla d'en Vidal,
ja fa dies que's *total*.

II

—Si tens *tot*, no *tot-tot-tot*; *total*.

Joan Rocabert

ANAGRAMA

Tu, *tot* fort, aquesta porta
—digué en Pau an en Martí,—
que jo *tot* aquest forat
per agafà el ratolí.

R. Valls

Aguileta: Mercès per endavant, i entesos. Sou l'home gran de sempre. Jo també sempre faig un.—Lluís Ribera: Es poca cosa.—A. B. Q.: ¿On va amb això tant tràgic?—P. M. O. M. B. de Igualada: Envíi quelcom i veurem si és publicable.—J. Sánchez: Tampoc fem res, per ara.—J. M.ª Vilardell de C: No'ns convé; s'estima el bon intent, però no'ns convé.—Ll. Barceló i B.: Aqueixa verdor és propia sols de certes estacions i de certs climes.—R. Segarra: El dibuix no *cuela*.—Geminis: Anirà en el el número dels Morts, i perdoni per endavant la mutilació, però era precisa.—Joan Desengany: Bastant flaquet de forma, además aquest mateix tema ja'l tractem nosaltres.—Josep Pics i S.: Tira, home, tira!... Tira'l al cistell.—Miquel Munné: Així devien escriure les seves íntimes amoroses els homes de les cavernes. J. Kriket: M'envia una vintena de cantarelles, i amb tot i la meva bona voluntat no puc aprofitar-ne ni una.—F. C. P., R. Picas, E. D. S., F. B., Ll. S. P., Telefono Pagadella, R. R. Ll., Ll. P., J. E., P. B., J. B. A. i B., R. S., Ll. A. G., R. M., i C. M.: Rebuts els originals que envien amb destí al Almanac, i moltes mercès.

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

La próxima semana aparecerá
el popularísimo libro

El Año en la Mano

Almanaque enciclopedia de la vida práctica
para 1916

PRECIOS { Edición económica Pesetas 1'50
» lujosamente encuadernado en tela » 2' -

Divendres que vé, dia 29

NUMERO EXTRAORDINARI

DE

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

DEDICAT A

LA FESTA DELS MORTS

32 PLANES

20 CÉNTIMS

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos si no's remet, además, un ral pera certifiicat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

LA PETITA SERVIA

—Però... on van?... Que no ho veuen que no hi caben?